

Archeologienota

Borgloon – Kasteel van Rullingen

Verslag van het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de gedempte slotgracht

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2018I144

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

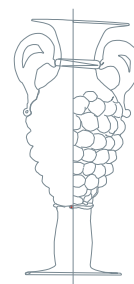
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., en JANSSEN, J., (2018), Borgloon, kasteel van Rullingen – proefsleuvenonderzoek slotgracht, HAAST-rapport 2018-52, Bree, D/2018/12654/52

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2018/12654/53

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Het onderzoeksgebied gefotografeerd van noord naar zuid

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p.3
2. Bouwprogramma	p.6
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek	p.6
4. Assessment van het terrein	p.6
5. Gemotiveerd advies	p.7

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode:	2018I144
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
Betrokken personen buiten het project:	
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018

Inplantingsplan proefsleuven projectcode 2018I144, Borgloon – kasteel van Rullingen, gedempte slotgracht

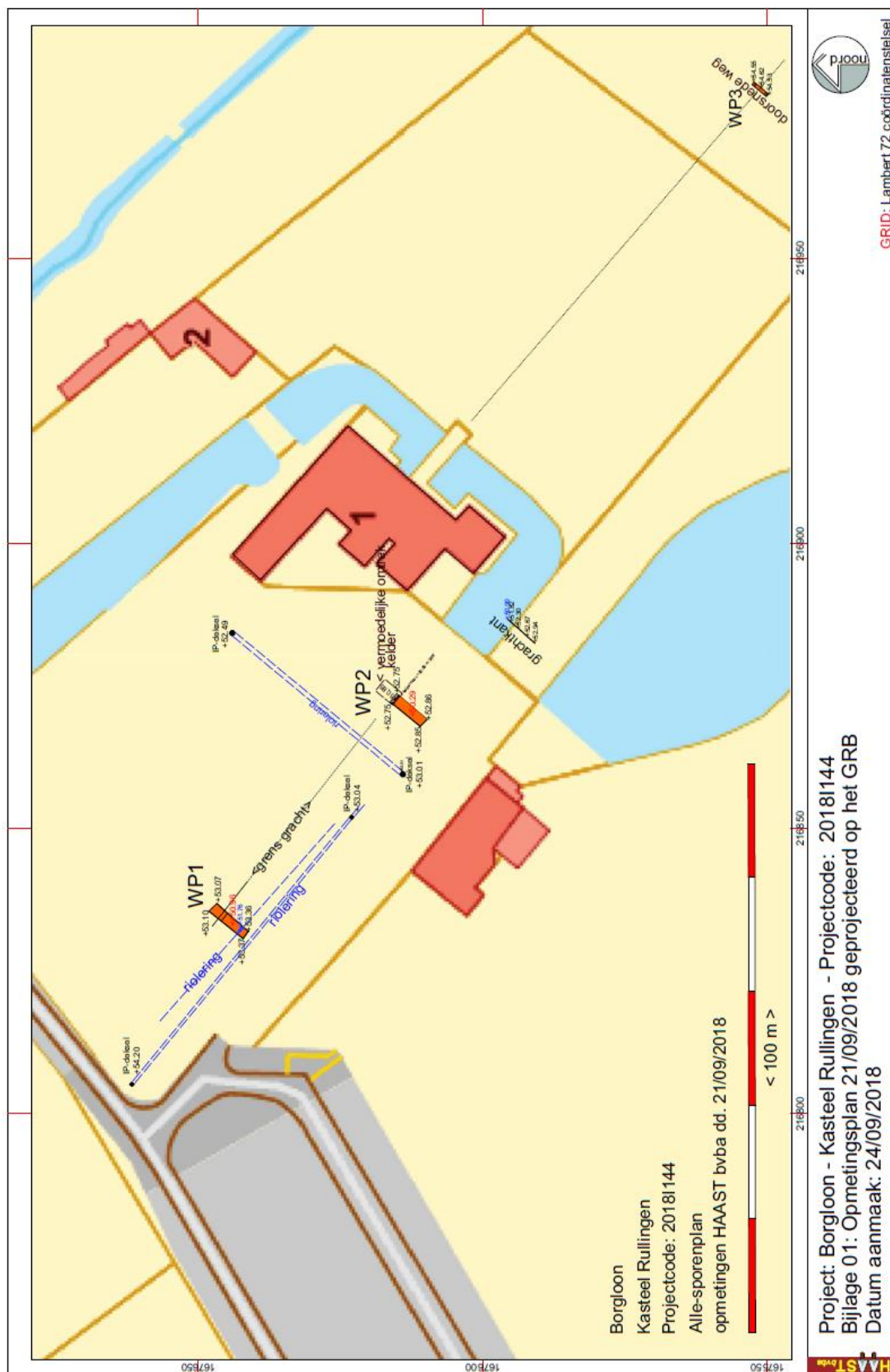
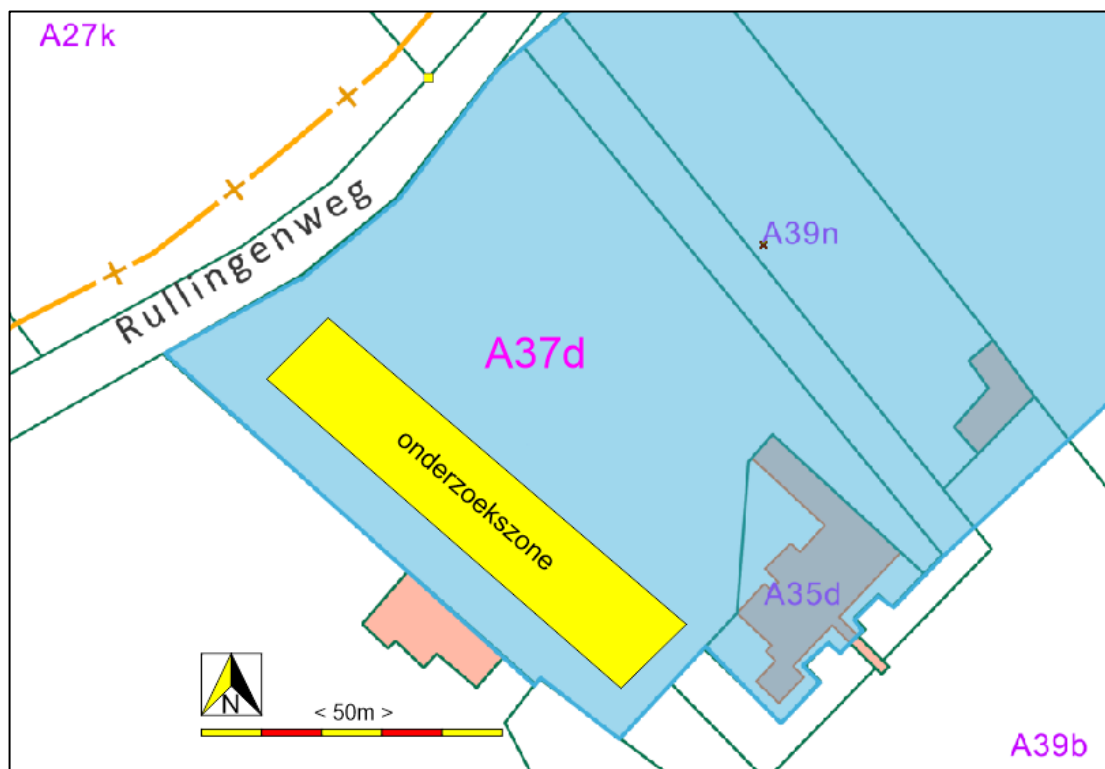

Fig. 1: Situering van de proefsleuven op het GRB

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Deze nota is het programma van maatregelen toegevoegd aan verslag van het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op 21/09/2018 te Borgloon, Kasteel van Rullingen – gedempte slotgracht. Het onderzoek werd uitgevoerd conform de bepalingen opgenomen in het programma van maatregelen toegevoegd aan de archeologienota:

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369>

Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefputtenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 21 september 2018 en werd afgerond op 21 september 2018, wat betreft het veldwerk

2. Bouwprogramma

Cfrt archeologienota ID 6369:

<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369>

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Cfrt archeologienota ID 6369 pagina 29 -36: Eerder archeologisch onderzoek

<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6369>

4. Assessment van het terrein

Uit het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat het gedeelte van de oorspronkelijke slotgracht op het westelijk deel van perceel A37d, niet opgevuld werd met puin van de hoeve, afgebrand in 1920. Dat puin werd uitgestrooid op de reeds eerder opgevulde gracht. Dit gebeurde met quasi zekerheid rond 1885 toen op een gedeelte van de gedempte gracht een moestuin werd aangelegd. Enkele citaten hierover uit de conceptnota Waegeman, eveneens overgenomen in archeologienota ID6369:

Na 1839 (11) en waarschijnlijk ca. 1850, werd het neerhof van de kasteelhoeve aan het oog van de kasteelbewoners onttrokken, door het erf aan deze zijde te sluiten met een lage, langgerekte orangerie (12).

De kasteelgracht liep nog in een brede bocht tot tegen de Rullingerweg. Zijn breedte overschreed ruimschoots de breedte van de oostelijke boerderij vleugel, aan de poortzijde 9,4 m breed. Erg breed was hij ook aan de voorzijde van het kasteel en aan de torenzijde. Hier liep de gracht verder door tot aan het uiteinde van de westelijke hoevevleugel en nam zowat de halve breedte in van wat in 1885 de moestuin van de kasteelhoeve was geworden. Nog steeds is de aanzet van de zwenking naar binnen herkenbaar, die herinnert aan de middeleeuwse ordening.

De toegang tot boerderij en kasteel bleven duidelijk gedifferentieerd. Een brede weg leidde naar de poort van het erf, terwijl het kasteel toegankelijk was aan de voorzijde, doorheen het parkbos. Perceel 32a, gelegen achter de vijver en het jachthuis was reeds toen een boomgaard. Pas op het kadasterplan van 1885 werd de bedieningsweg richting jachthuis onderscheiden als kavel 32c, in tegenstelling tot 32 b, de boomgaard. Rond 1885 werden ook de grachten met haakse regelmaat gekanaliseerd en ingekort tot hun huidig tracé. De westelijke gracht werd aan de hoevezijde gedempt voor de aanleg van een sekundaire toegangsweg naar het kasteel en de aanplanting van een moestuin ten gerieve van de pachter.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigde met andere woorden hetgeen al genoegzaam bekend was uit historische en archeologische bronnen, met uitzondering van de kelder/waterreservoir in proefsleuf 2.

Het uitgevoerde archeologisch proefsleuvenonderzoek met betrekking tot het gedempte gedeelte van de slotgracht heeft, met uitzondering van de kelder aan de oostzijde van proefsleuf 2, enkel maar enkele details kunnen toevoegen aan die conceptnota. De gracht liep weldegelijk

verder dan het in 1920 afgebrande hoevecomplex en het puin van de afgebrande hoeve werd uitgestrooid over een reeds gedempte gracht. Het definitief dempen van de gracht moet gebeurd zijn rond 1885 gelet op de intekening van die gracht op de kadastrale schets uit dat jaar (zie fig. 16). Naar vondsten van roerende archeologica (scherven, gebruiksvoorwerpen, ...) heeft het proefsleuvenonderzoek geen enkele vorm van kennisvermeerdering opgeleverd en wordt ook niet verwacht dat verder onderzoek betekenisvolle kennisvermeerdering zal opleveren.

De conceptnota van dhr. T. Waegeman, opgemaakt als verslag van de opgravingscampagnes uitgevoerd in 1981 en 1982, beschrijft zeer uitvoerig de familiale, bouwhistorische en socio-economische geschiedenis en ontwikkeling van de site. Het proefsleuvenonderzoek bevestigde hetgeen al genoegzaam bekend was uit historische en archeologische bronnen, met uitzondering van de kelder/waterreservoir in proefsleuf 2.

Verder archeologisch onderzoek, mede gelet op de twijfels die ontstaan zijn met betrekking tot het effectief uitvoeren van het plan “heraanleg gedempt gedeelte van de slotgracht”, zal niet leiden tot enige vorm van betekenisvolle kennisvermeerdering met betrekking tot de de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van de site en de bouwhistorische ontwikkeling van de site an sich.

5. Gemotiveerd advies

Overweging zoals geformuleerd in het verslag van het proefsleuvenonderzoek: *De kans op het aantreffen van betekenisvolle archeologische relictten die een substantiële bijdrage kunnen leveren aan de kennis betreffende de bouwkundige en sociaal-economische ontwikkeling van de site is zeer klein.*

- *Eventueel aanwezige artefacten – tijdens het proefsleuvenonderzoek werden enkel eind 19de-eeuwse/begin 20ste-eeuwse fragmenten van glas en aardewerk aangetroffen in en op een laag bouwpuin – leveren geen extra kennis op dan die, die reeds vergaard werd tijdens het archeologisch onderzoek uitgevoerd in 1981/1982.*
- *De heraanleg van de slotgracht wordt naar aanleiding van de aangetroffen bodemprofielen herzien, gelet op de onstabiele opvullingslagen en de grote niveauverschillen tussen het huidige waterpeil van de slotgracht en het maaiveld op perceel A37d.*
- *Uit de historische en cartografische bronnen kan de historiek van de slotgracht op perceel A37d quasi perfect afgelezen worden. Voor 1841¹ liep de slotgracht verder dan zoals aangegeven op de historische kaarten, maar, mogelijk was het slechts een zacht hellend vlak, de noordelijke oever. Daarna, tegen 1885 wordt de slotgracht deels gedempt en wordt er over de gracht een moestuin aangelegd. Na de brand van de hoeve in 1920 wordt het puin deels uitgestrooid over de moestuin, wordt het terrein flink opgehoogd en krijgen de tuin en gracht haar huidige vorm.*
- *Betreffende de eerste aanleg van de gracht konden geen dateerbare gegevens aangetroffen worden: het proefsleuvenonderzoek leverde geen determineerbaar en dateerbaar materiaal op en men dient hier rekening te houden met het feit dat grachten regelmatig geruimd en werden omwille van verzanding en dichtslibbing*

¹ Op het verzamelplan Borgloon, *Tableau d'Assemblage du Plan cadastral parcellaire de la commune de LOOZ*, staat vermeld : *terminé sur le terrain le 4 novembre 1809* en in een bijschrift staat *Revisé en 1841* (bron : cartesius.be)

waardoor archeologica mogelijk in een verstoorde positie worden aangetroffen en een vertekend beeld kunnen opleveren. Het proefsleuvenonderzoek was slechts een steekproef.

Verder onderzoek zal ons inzien derhalve geen extra kennis opleveren met betrekking tot de bouwhistorische en socio-economische evolutie/ontwikkeling van de site en haar omgeving.

Advies:

Op basis van de gegevens uit het proefsleuvenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied, wat betreft de zone voor het heraanleggen van de gedempte slotgracht op perceel A37d, geen betekenisvolle resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. De aangetroffen bodemprofielen bevestigen het bestaan van een gracht en het dempen ervan, maar dit is slechts een bevestiging van hetgeen al ten overvloede bekend en afleidbaar is uit de bestaande historisch-cartografische bronnen en vooral het, ongepubliceerde, verslag van het archeologisch onderzoek uitgevoerd in 1981/1982.

Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.